

Ilmataat suhtus meisse soojalt

Kümned tuhanded Eesti inimesed saavad aasta lõpul kergendatult ohata – vähemalt ilma poolest polnud lahkuja kõige hullem. Eriti kui võrrelda ülejäänud suure maailmaga.

Ain Kallis

Tere, talv! Tallinna Botaanikaaias õitses 20. detsembril näsiniin.

Nagu paljudel elualadel, teevad ka klimatoloogid jõulude paiku kokkuvõtteid möödunud kuudest ning söakamad sünoptikud proovivad õnne ka pikemate prognoosidega. Vähemalt kästakse neil seda teha.

Asi on selles, et ilmastiku muutusi on palju raskem ette näha, kui teha astroloogilisi ennustusi inimühiskonnas toimuva kohta. Väitsid ju Pauksonid mõni aeg tagasi, et kui viitsiksid, võib nad astroloogilisi abimehi valmis kas või sajandivahetuseni. Planeedid liiguvad ikka edasi samadel orbiitidel. Ilmataat on seevastu alati krutskeid täis, seda kõikidel laiustel. Ning ainuke täht, mis meie kliimat mõjutab – Päike – on vahel päris plekiline ja tormine, vahel õige unine, just nagu elusolend.

Elusolenditena möllasid tänavu ka õhukeerised atmosfääris, nii tohutud tsüklonid, taifuunid kui tillemad tornaadod, ja tegid tükke.

Soe ja kuivapoolne

Kuigi täpsed arvud aasta ilmastiku kohta saavad klimatoloogid jaanuari algupäevil, pole mingit kahtlust – see oli Eestis soe ja kuivapoolne.

Pikaajalisest keskmisest ehk normist külmemaid kuid oli vaid kolm – jaanuar, märts ja aprill. Nagu hinnatundlikud seniorkodanikud rõõmuga sedastasid, oli veebruar tõesti lääneeuroopalikult soe. Ja Lääne-Euroopa siberlikult külm, nagu idanaabrid omakorda kahjurõõmuga parastasid – üllatuseks Ameerika ilmakeskustele.

Erakordselt külma paastukuud võib samuti üheks ilmataadi vembuks pidada. Seevastu oli mai väga soe: juba 7. mail algas kliimaatiline suvi, mis kestis kenasti 130 päeva, septembri keskpaika välja.

Tänavust suve võib õige äikeseliseks pidada, sest pikne paukus maist oktoobrini välja. Saare- ja Raplamaal tegutsesid müstiliselt keravälgud. Äikesega oli seotud samuti 18. mail Hummulis paksu pahandust teinud tornaado.

Ilmataat oli sel suvel laululembene – kuivana pääsesid mitmed kontserdid.

Näiteks öölaulupeol 19. augustil oli Tartus ilus vaikne soe suveõhtu, järgmisel päeval aga valas lõunas vihma, samas oli Tallinna Lauluväljakul Robbie Williamsi kontserdi aegu ilm hea.

Eestimaa sügise üle ei või samuti viriseda – poolsajandi pingereas jäi ta soojuselt väarikale viiendale kohale.

Erakordselt palav oli just novembrikuu. Tartu pikas andmereas jääb ta oma näitajailt maha vaid kole kaugest 1877. aastast. Arvestades aga tollast mõõtemetoodikat, võiksime ikkagi pidada läinud talvekuud poolteise sajandi palavaimaks.

Septembri 25. kuupäev on uus esimese lumesaju daatum – siis sadas Kirde-Eestis vähest lund.

Oktoobris algas tormide aeg. Detsembri keskpaigani möllasid siinmail viis maru, viies elektri kümnetelt tuhandetelt kodudelt ning katuse kümnetelt majadelt. Ikka ja alati võime saatust tänada, et elame säärases vaikes maanurgakeses. Isegi tänavused tugevad sügistormid taltusid siiakanti jõudes.

Inglismaal oli näiteks talv 30 aasta kõige külmem. USA idapoolsetes osariikides sadas mais paksu lund – viimati oli selline hiline sadu 1816 – “aastal ilma suveta”. Lund tuli tänavu üllatusena Egiptuses, Iisraelis, isegi Atacama kõrbes.

Tornaadod tegutsesid Venemaal, Itaalias, võimsaimad muidugi USAs. Ajalukku läheb Filipiine räsitud taifuun Yolanda ehk Haiyan.

Elevust tekitas muidugi uudis maailma uuest külmarekordist Antarktikas. Uskumatu näit $-93,2\text{ }^{\circ}\text{C}$ registreeriti satelliidilt juba 2010. aasta augustis, andmete töötlemine võttis aga aastaid.

Mitmes internetiportaalis levis peagi teade veelgi kõvemast rekordist $-94,7\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Asi tundus uskumatu, sest rekordipüstitus langes samale päevale. Mis selgus: Briti ajaleht Guardian teisendas näidu $-135,8^{\circ}$ Fahrenheiti Celsiuse kraadidesse valesti. Täiesti uskumatu lugu! Aga sealt läks uus rekord juba laia maailma. Näiteks Vene Gismeteo.ru pole viga senini parandanud.

Kas tuli siis uus rekord?

Nii nagu spordis peavad uued tippmargid vastama kindlatele nõuetele, käib see ka klimatoloogias.

Õhutemperatuuri näiteks mõõdetakse WMO reeglite järgi 2 m kõrgusel erilises meteoannis.

Äsja välja kuulutatud absoluutsed külmakraadid on aga mõõdetud satelliidilt, seega nn kaugseire meetodil. Pealegi näitavad need mitte õhu, vaid aluspinna – jäälähedast temperatuuri. See on aga talvel üldiselt madalam kui 2 m kõrgusel. Nii et püsima jääb Vostoki jaamas 1983. aastal mõõdetud näit $-89,2\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Aasta jooksul tehti ka mitmeid totraid avaldusi. Näiteks seostati telekanalis CNN suure asteroidi möödumist Maast kliima soojenemisega. Jaanuaris sadas Inglismaal maha suur lumekogus. Väärt ettepaneku tegi sealne keskkonnaagentuur, kes soovitas kõigil riigi elanikel teha lumememmesid, et seeläbi aeglustada lume sulamist.

Ja lõpetuseks. Kirjanik Karel Čapek on öelnud, et kõike maamuna peal on võimalik reformida, kuid ilma vastu pole midagi võimalik ette võtta. Sel aastal reformis valitsus Eesti ilmateenistuse.